

drukčije osvjetljenje na to pitanje, iako je dosta tih varijanata, kako sam već i istaknuo, zaista zapisano u Dalmaciji, a nekoliko njih i u ostalim našim predjelima uz more (Istra, otok Krk, Susak), dakle u krajevima kojima je Italija mogla biti na putu iz južne Francuske posrednik, i s obzirom na svoj geografski položaj i s obzirom na svoj višestoljetni kulturni utjecaj.

Olinko Delorko

AL. I. AMZULESCU, BALADE POPULARE ROMINEȘTI, I—III. Editii critice de folclor-genuri. Editura pentru literatura, București 1964, I 470 str., II 522 str., III 546 str.

I svezak obuhvaća: Uovd. Objašnjenja uz izdanje. Popis tema i bibliografije. Bibliografiju zbirki spomenutih u Popisu (u svemu oko 150 djela), Alfabetски popis tema i naslova varijanata, prvi dio Antologije i Sadržaj, u kome je uza svaku pjesmu označen i broj teme.

II svezak sadrži pjesme i Sadržaj.

III svezak obuhvaća pjesme, Rječnik (zastarjelih i pokrajinskih riječi). Alfa betski popis a) naslova pjesama u Antologiji, b) imena lica, c) imena mjesta, d) imena sakupljača iz čijih su zbirki uzimane pjesme za Antologiju (u svemu oko 80 djela) i najzad, Sadržaj III sveska.

U Uvodu se, uz obilan naučni aparat, raspravlja o važnosti balada i o današnjem stanju istraživačkih radova. Ističe se rad Instituta za folklor u Bukureštu i nastojanja da se, polazeći od starijih rasprava i shvaćanja, problemi marksistički osvijetle. Daju se i primjerima potvrđuju karakteristike rumunjske narodne balade, razgraničavaju se sa koledom i ostalim srodnim vrstama, tretira se problem pojave balade i puteva njezina razvoja, pobija se Jorgino mišljenje o feudalnom porijeklu i objašnjava njen postanak u narodu, odbacuju se pogrešna shvaćanja o »historičnosti« balada i objašnjava se kako narod gleda na historijska zbivanja i šta od njih pamti i obrađuje. Zatim se prikazuje današnje stanje balade u živom folklornom saobraćaju i prilazi se klasifikaciji balada. Nakon kratkog prikaza klasifikacije J. Teodorescu, Caracostea, Chitimia daje autor svoju klasifikaciju balada:

I fantastičke: II junačke, a) o osvajačima (Turcima i Tatarima), b) o hajducima, c/ o razbojnicima; III pastirske; IV o feudalnom dvoru; V porodične, a/ ljubavničke, b/o mužu i ženi, c/ o roditeljima i djeci, d/ o braći (i sestrama) i VI »usmene novine«.

U Popisu tema i bibliografije navode se u svemu 352 teme ili motiva. Najprije se daje kratak sadržaj teme (ponekad sa dva-tri tipa i više podtipova), a onda se navode zbirke sa varijantama. Počevši od hajdučkog ciklusa varijante se navode po kraju odakle potječu ovim redom: Oltenija, Muntenija (Vlaška), Dobruđa, Moldova, Maramures, Erdelj, Crisana, Banat i Timočka Krajina (naša i bugarska). U bilješkama se upućuje na kontaminacije, kompilacije, modifikacije itd.

U Antologiji je relativno slabo zastupljen prvi veliki sakupljač Alexandri (1866), svega sa 7 pjesama, jer je pjesme »ispravljao« i »dotjerivao«, a neke, vjerovatno, i sam spjevao. Najviše priloga dali su G. De. Teodorescu (1885), 37 pjesama, Tocilescu (1900), 26 pjesama, Pasculescu (1910), 18 pjesama i Birlea (1924), 12 pjesama.

Među fantastičnim motivima ističe se ljubav Sunca prema sestri (Luni) i uopće ljubav brata prema sestri, borbe sa zmajevima i zmijama, Novak i vila, Grujica se ženi vilom, ženidba sa zaprekama (Letinul bogat), sestra i braća, mrtvi pohađani, izvršavanje teških zadataka, susret s kugom itd.

Među motivima junačkih pjesama o borbama sa osvajačima centralno mjesto zauzimaju motivi o Novaku (i Gruji), sa mnogo sličnih situacija u našim narodnim pjesmama. Mnogo je mejdana sa Tatarima, Turcima i Arapima i više motiva sa otmicom djevojaka, gdje napadače na žensku čast obično stiže zaslužena kazna. U tu grupu ide i motiv o bolanom Dojčinu. Ali ima i motiva gdje se ugrabljena djevojka ubija ili skače u Dunav. Među mnogobrojnim junacima susrećemo i Marka i Janka.

Motivi o hajducima su neobično raznovrsni. Hajduci brane narod od bojara, zakupnika i poreznika, bore se s Turcima i Tatarima, ali pljačkaju i popove, napadaju djevojke na vodi, junački piju i pokazuju naročito junaštvo s potjerom. Znađu se prevarom izvući iz zatvora-Corbeca s pomoću svoga konja koga je majka dovela tobože na poklon caru, pa se ne da nikom osim gospodaru zajahati, a Radojica - u pjesmi iz Kostolaca! - na već poznati način. Motiv o Corbei ima 72 varijante! „Aiduc Velcu”, u pjesmi iz Srbije, pogiba jer je udario vojnika, a ovaj odao Turcima kad će Veljko izići, pa ga Turci pogodili iz topa. Ima mnogo lokalnih pjesama bez varijanata.

Razbojnici krađu stoku i konje, mole se mjesecu da im osvijetli pute, muče bogataše užarenim lancem tražeći dukate, izvode vratolomije bježeći iz zatvora ili sa suda i često ginu zbog izdaje svojih ljubavnica.

Među motivima iz pastirskog života najrašireniji je motiv o Miorici, ovci koja javlja pastiru da će ga ubiti drugi čobani. U bibliografiji navodi se oko 170 varijanata toga motiva! Iscrpnu monografiju o njemu napisao je Adrian Fochi (1964). Često se spominju krađa stoke i napadi na stanove. Hrabra udovica Šalga odbija takav jedan napad.

Među motivima o rumunjskim vojvodama i bojarima prvo mjesto bez sumnje zauzima motiv o građenju Ardžeškog manastira (o zidaru Manolu), sličan motivu Zidanja Skadra. (Varijantu Alexandrija preveo sam 1935, u zagrebačkom srednjoškolskom listu *Mladost*.) Potresan je motiv o Konstantinu Brancoveanu koji neće da se poturči i ako mu pred očima ubijaju sinove i najposlije ga živa odiru. Uz rumunjske vojvode i bojare, koji se svadaju, bore i otimaju žene jedan drugome, susrećemo i Matijaša kralja i Marka i Filipa Madžara.

Porodični motivi obilno su zastupljeni. Neki su jednaki ili slični našima: momak prevari djevojku preobukavši se u žensko; ljuba vadi mužu zmiju iz njedara, ili ga izbavlja iz zatvora; djevojka proklinje dragoga, ili se zajedno ubijaju; muž prodaje ženu, ali kupac joj je brat; muž se vraća kući upravo na dan udaje svoje žene; sestra otruje braću; ili žena muža za volju ljubavniku; a neki su manje-više samostalni: pop ostvlja ženu i bježi s djevojkom u šumu, ali mu je vojvoda otme; kći bježi od zle matere i pretvara se u pticu, braća stižu sestru koja je pobjegla s drugim, ali najmlađi brat je brani, upoređujući djevojku s jabukom koja pada s grane kad sazrije; svekar ubija snahu dok mu je sin u vojsci, a nato i sin umire. Najviše varijanata - oko 70 - ima motiv gdje muž ubija ženu koja mu nije htjela pomoći na mejdanu, nego čekala da pođe s pobjednikom, i motiv o bijegu žene koja ostavlja malo dijete - preko 50 varijanata.

„Usmene novine” obrađuju većinom lokalne događaje novijega vremena, zato obično i nemaju varijanata: to je optužba nevinog čovjeka za razbojstvo, pokušaj silovanja, ubojstvo u kartanju ili zbog ljubomore, razbojstva, zgrade i nezgode iseljenika na putu u Ameriku, opis svadbe, nehотиčno ubojstvo djeteta na svadbi, detalji iz seljačkih nemira i - kao posljednja tema - opis marseljskog atentata (iz Srbije).

Ova lijepo opremljena Antologija rumunjskih balada poslužit će svakom kao odlično pomagalo pri proučavanju rumunjske narodne poezije.

Vladimir Babić

IVAN GRAFENAUER, SPOKORJENI GREŠNIK. Studija o izvoru, razvoju in razkroju slovensko-hrvaško-vzhodnoalpske ljudske pesmi. - ZMAGA KUMER, SLOVENSKI NAPEVI LEGENDARNE PESMI „SPOKORJENI GREŠNIK”. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Razred za filološke in literarne vede, Dela 19. Inštitut za slovensko narodopisje 8, Ljubljana 1965, 183 str.

Jednoj i drugoj studiji dodan je na njemačkom jeziku akribozno sastavljen rezime. Grafenauer je svoju studiju podijelio na devet odjela različite dužine. Poslije *Uvodne besede* slijede: *Od poučnega zglada do pravljice, Pravljična legenda o tolovaju Madeju, Motivni nizi slovensko-hrvaške pesmi o Spokorjenom grešniku, Seznamek inačič z motivnimi nizi, Bistvene peteze pesmi o Spokorjenom grešniku, Inačiče Spokorjenega grešnika po inačičnih tipih, Razbor inačič, Spokorjeni grešnik - upesnjen starokršćanski pridižni zglad (Exemplum)*, te na kraju *Dodatek*. Ova is-